

Toveseters historie

Av: Anne Gallefos Wollertsen

Toveseter ligger ca 1000 moh, lengst nord i Sigdal kommune, nesten på grensen til Flå. Hvor gammel setra er, er noe usikkert, men i bygdeboka for Sigdal og Eggedal neves det at i 1770 var det fjøs med «foerloft» på Toveseter.

Setra er oppkalt etter elva Tova, som renner gjennom dalen. Navnet betyr antagelig ei elv som renner over sine bredder, altså ei flomstor elv. Toveseter bli også kalt bare Tova.

Toveseter er en av de høyest beliggende setrene i dette området, og ligger vakkert til med store frodige voller rundt gamle hus. Toveåsen rager bratt i vest, og i sør flotte Holmevassnatten. Ligger det en skoddehatt på toppen av natten, kan det ventes uvær, ble det sagt i gamle dager. Et sikkert værtegn. Østover ser man Hesteryggen og Gråfjell. Siste topp er den høyeste på Norefjell, med sine 1466 moh, sju meter høyere enn Høgevarde. Nordover trer Hestskardnatten og Seternatten fram.

Nabogårdene Skare og Jaren eide Tova på 1800-tallet. Seterbua til Skare er den som i dag er turisthytte. Seterbua til Jaren lå nederst på vollen. Den ble seinere flyttet til øverst på vollen, og ble brukt som jakthytte. Deretter ble den flytta til Tovevann, og er i familien Billes eie. Langt tilbake i tid var det visst også en tredje seter på Tovevollen.

Halvor Helgesen Skare overtok eiendommen i 1899, og hans barn arvet setra i 1918. Disse solgte videre til Heinrich Bille i 1939. Tredveåra var harde tider, og det tok tid å selge. Selger forbeholdt seg retten til å benytte setra til setring om sommeren. Jakthytta var unntatt fra bruksretten, og kunne disponeres av kjøperen.

I 1947 kjøpte Lars Vidvei gården Skare av slektninger.

DNT Drammen og Omegn (Den gang Drammens Og Oplands Turistforening, DOT) ble tidlig interessert i mulig overnatting på Toveseter, særlig siden Høgevardehytta sto ferdig i 1893. Allerede i 1891 ble det vardet løype fra Krøderen via Fjellvil/Sandumseter, Høgevarde, Toveseter og Flenten til Geilo. Etter vært gikk løypa videre til Tunhovd. Ruta ble mye brukt, særlig så lenge det var seterdrift i nesten alle fjell. Trafikken avtok i takt med nedleggelsen av setrene. Seterdriften på Tova sluttet i 1957. DOT kontaktet familien Bille i 1983. Bille-familien var da eiere av setra. Leieavtale av vollen og påstående hus ble inngått. Toveseter ble restaurert i 1985, og innviet som turisthytte i 1986.

Toveseter er ei unik turisthytte. Her finner du tykke, gamle tømmervegger, noe opprinnelig inventar, gamle melkekrakker og et klenodium av ei dør inn til det ene soverommet. Døra er rose malt, noe som er en sjeldenhet på setre. Antagelig er døra malt av Gudbrand Larsen fra Foss, en kjent frihåndsmaler. Døra kom nok fra en gård i bygda, og er fra 1790-åra. I stua står en praktfull dobbeltseng. På hemsen er det om lag fem sengeplasser der hvor gjeterguttene eller ungene på setra brukte å ligge.

Fremdeles har romma tømmervegger dyttet med mose. Og å finne mose i sengetøyet har jo sin sjarm. Den gamle melkebua benyttes nå som soveplass. Der ser man merker etter mange hyller til smør, ost og rømme. Lufteluka på nordveggen slapp inn frisk fjelluft. Ingen fyringsmulighet i gamle dager, melkebua måtte være kjølig.

På vollen står det to fjøs, samt rester etter høyløa. Ett fjøs er vedskjul, do og lagerplass. Det andre ble sikringsbu.

Den gamle brønnen innunder Toveåsen fungerer fremdeles som vannkilde.

Raummyrdansen og dens endelikt:

Der hvor det var setre, var det gjerne også dans på lørdagskveldene i den lyse sommeren. Folk kom i flokk og følge opp fra bygdene, og dansen gikk gjerne til lyse morgen. Dansen på Raummyra under Høgevarde er nok den best kjente. Der samlet folk seg fra Eggedal, Hallingdal og Krøderen. Det gikk livlig for seg, med dans, drikking, romantikk og sjalusi, og mang en slosskamp. Under raummyrdansen i 1858 satte det inn et voldsomt uvær. Morgenen etter lå det tre livløse menn igjen i fjellet, spillemannen Kittil var en av dem. Jørgen Moe var prest i Sigdal og Krødsherad på den tida, og han holdt en tordentale søndagen etter: «Naturen har selv grepet inn for å få slutt på all villskap og råskap som følger med denne fjelldansen». Og fra da av var det slutt på Raummyrdansen.

Kilde: Artikkel av Inger Styren Tangen i DNT Drammen og Omegns årbok 1995. Der kan du også lese mer om seterlivet på Toveseter.